

9 МАЙ – ХОТИРА ВА ҚАДРЛАШ КУНИ

Adabiyot, madaniyat yashasa – millat yashaydi

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

1956-yil 4-yanvardan chiqsa boshlagan

ADABIY-BADIY, MA'NAVIY-MA'RIFIY, IJTIMOIY GAZETA

2021-yil 7-may / № 19 (4626)

Хақиқатан ҳам, 9 май – ғалаба куни эл-юртимизнинг асл фарзандлари беш йил давомида мардона жанг қилиб, ёвуз душманни тор-мор этган, мислсиз талофатлар эвазига эришган шон-шараф айёмиdir.

Бу – ҳеч қачон унтутилмайдиган, ҳеч қандай куч биздан тортиб ололмайдиган буюк тарих, қудратли маънавий бойлигимиз десак, айни ҳақиқат бўлади.

Шавкат МИРЗИЁЕВ

МАТОНАТ МАДХИЯСИ

Адабиётимизда Иккинчи эсаён уруши ва у билан боғлиқ воқеалар ҳақида талайгина асарлар ёзилган. Бунга Faafur Гулом, Ойбек, Султон Жўра каби атоқли шоурларнинг шеърларини, Абдулла Каҳхорнинг «Олтин ўлдуз» хужжатли қиссасини, Шуҳратнинг «Шинелли ўйлар», Раҳмат Файзиининг «Ҳазрати инсон» романларини, Назарматнинг «Қирғоқдаги жансен», «Бурч ўйли», «Жанггоҳдаги қатралар» каби ҳикоя ва очеркларини, Адҳам Раҳматнинг очеркларини, Ўтқир Ҳошимовнинг «Урушнинг сўнгги қурбони» ҳикоясини мисол келтириш мумкин. Ўтқирнинг 1972 ўйли эълон қилинган мазкур ҳикоясида уруши давридаги йўқчилик, моддий қийинчилик оқибатида юз берган фожеа ёзилган.

Мен уруш ва у билан боғлиқ воқеалар ҳақида эллик йилдан бери ёзаман. Дастрлаб бу ишни анча истихола билан бошлаганиман. Сабаби, мен урушга бормаганиман, порохнинг исини искамаганиман. Шу боис ҳар бир ёзган очеркимдаги фактлар аник, воқеалар ишонарли бўлишига жидий ҳаракат килганман. Каҳрамонларнинг оғиздан ёнитган ҳикоялар билан каноатланмай, улар хизмат килган армия бўлинмаларига бошчилик килган генералларнинг хотираларини, ҳарбий энциклопедиядаги маколаларни топиб ўқирдим.

Лекин мендаги истихола кейинроқ ўйқолди. Сабаби, бир кун Алексей Толстойнинг уруш ҳақида фикрлаб, «Бу уруш қалам ахлига камида 200 йил илҳом беради», деган гапини ўқиб колдим. Урушда бўлмай уруш ҳақида ёзганлар анча эканини ўйладим. Урушда бўлмасам ҳам, уруш юзага келтирган фожеаларни кўрганлигини ўйладим.

Ўтган йил ҳарбий мавзуда ёзган кисса ва очеркларимни тўплаб Ёзувчilar узумасига олиб борган эдим. Уни «Чўлпон» нашриётида «Матонат мадхияси» сарлавхаси билан алоҳида китоб ҳолида нашр этириб, республикадаги олий ўкув юртлари ва коллежлардаги кутубхоналарга текинга тарқатиши.

5

МАРШАЛ ТАН БЕРГАН ЎЗБЕК ЎҒЛОНИ

Бир ўзбек тўпчиси фашистларнинг енгилмас ҳисобланган “Тигр” танкини ёндириб юборгани ҳақидағи хабар бутун фронтига яшин тезлигига тарқалди. Бу “Тигр” ўн совет танкини сафдан чиқаргани хусусидаги овоза кўпчиликни ғулдулага солган эди. Ўша вактда жангчилар орасида “танкобояз” касаллиги тарқаган, совет тўпчисининг бир ўзи даҳшатли “Тигр”ни ёндириб юборгани, бу “касаллик”ка қарши ажойиб вакцина бўлган эди.

Белорус фронти кўмандони Константин Рокоссовский буни яхши англади. Шахсан ўзи артиллерия штабига етиб келди. Ҳамма саф тортиб уни кутиб олди.

— Каҳрамонимизни чакиринг, — деди кўмандон.

— Мен шу ердаман, ўрток маршал, — деда лейтенант Маллаев олдинга чиқди.

Маршал уни қўчқоблаб бағрига босди.

— Қойил, азamat! “Тигр”ни қандай ёндиридин?

Маршал кўкрагида ярқираб турган, “1-даражали Ватан уруши” орденини олиб, лейтенантига такио кўйран, шундай ўзлон килиди:

— СССР Олий Совети Президиуми номидан, лейтенант Олимjon Маллаев “1-даражали Ватан уруши” ордени билан тақдирланади!

— Мехнаткаш ҳалқимга ҳизмат қиласаман!

Полк командири унинг шахсий делосини маршалга узатди, маршал

унга кизиқишила кўз югуртириди. Гузорда туғилган. Ҳарбий хизматни ўзбек кавалерия полкida ўтаган. Ҳасан кўли ёнидаги жангларда, Холхин-толда, Фин урушида катнашган. Учувчилар тайёрлаш билим юритида ўқиган. Учувчини сифатида 1941 йил августда Берлинни бомбардимон килган самолётлардан бирини бошқарган. Кайтища фашистлар билан уришил, қўзидан шикастланган. Сунгра артиллерия полкига ўтказилган.

Маршал хайрат ичра көғозлардан бош кўтарида.

— Ўрток офицерлар, шу йигит миқтияни гавдаси билан бунча синовлардан омон чиқканига ҳайронман. Немис ўйларбасини енгтан ўзбек арслони! Қани, ёнимга ўтири, лейтенант. Яна қандай қасбларинг бор ўзи?

— Кавалериячи, тўпчи, учувчи, овчи ҳам бўлганман, ўрток маршал.

— Қанака овчи? — деди маршал қизиқиби.

— Тириклик важидан снайперларни овлаганман.

Барча хайрат ила унга бокди.

2

Минхажиддин МИРЗО,
Республика Маънавият ва маърифат маркази раҳбари

«ИНСОН ҚАЛБИ БИЛАН ҲАЗИЛЛАШМАНГ СИЗ...»

МУНОСАБАТ

Инсон қалби билан ҳазиллашманг Сиз,
Унда она яшар, яшайди Ватан.
Уни жўн нарса деб ўйламанг ҳаргиз,
Ҳайҳот! Қўзгалмасин бу Қалб дафъатан!!!

Миллат, ҳалқ, қалбий милий давлатчилик ва тарих, маданият, бир сўз билан айтганди, милий ўзлик асосида зиёланади. Уни милий ифтихор, турур түйгуларни метин кояшларга, тарғларга айлантиради. У дўстлар, эзги нигити инсонларга нисбатан кўйцаслик нур сочса, қалбий бузуғчиллик, ҳудоилик, ахлоқизлиқ билан тўлған кимсаларга нисбатан асов тўлғини айланнишга қодир. Негаки, қалб учун муқаддас санаған рамзлар, қадриятлар, анваналарда милиятнинг ор-номуси, ҳамияти, нафсонияти мужассам. Милий рух, тил, иймон, ўтиқод милий давлат мавжудлигининг ўзаги ҳисобланади. Ўзбекистон Каҳрамони, Ҳалқ шоҳири, эъзолиз устозимиз ўз даврида бу ҳақда шундай ёзган эдилар:

Инсон қалби билан ҳазиллашманг Сиз,
Унда миллат яшар, унда тил яшар.
Унда ажод фахри яшайди сўзсан,
Унда истиқомат қилади башар.

маданият яратган ҳалқимиз”. Оримиз, ҳамиятимиз ҳам шунга ярашадир. Шундай экан, кутулғурамзларимиз – Давлат Герби, Давлат Байроғи, Давлат Мадхияси, шулар баробарида Давлат Тили, Давлат Чегараси деган тушунчалар нафқат ўзбек миллати, балки мамлакатимизда яшайдиган барча миллат ва эзлат вакиллари учун ҳам мукаддас хисобланади. Негаки, жаҳонда ҳар бир давлат ана шундай сиёсий-хуқуқий мезонлар асосида фаолият юритади. Ўзбек тилининг Давлат байроғи кадар юқсакка кўтарилиши мамлакатимизнинг турли миллаттага мансуб бошқа фуқаролари хуқуқларини камситмайди. Ўзбекистонга мөхрибон фарзанд бошқа оналарга нисбатан ҳам меҳрини дарип тутмайди. Шу билан бирга ўзбек ҳалқи меҳр, оқибат, бағрикенглик, яхшилик бобида буюк қалб соҳиби ҳамидр. Бўғун мамлакатимизда баркарор бўлган миллатлараро тотувлик ва бағрикенглик борасидаги сиёсат бўнинг далилидир. Ўзбекистон бу борада кўп давлатларга ўрнак бўлгудулик. Лекин давлатчиликнинг умумътироф этилган шундай мезонлари борки, унга ҳар бир фуқаро сўзсиз амал килиши, уни хурмат килиши лозим.

2

Бутун дунё мўмин-мусулмонлари Рамазони шарифни китма шодиёна ва хурсандчилек ила якунига етказмоқда. Юртошлиларимиз ҳам Аллоҳ таолонинг раҳмати ва мағифиати ёгиладиган, қалблар завқланадиган ушбу ажойиб фурсатни кўтарини кайфият билан ниҳояломоқда. Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов ҳазратлари билан сұхбатимиз ўлкамизда муқаддас оғандо ўттаётгани ва кириб келаётган Рамазон ҳайитининг фазилати ҳақида бўлди.

САХИЙЛИК, ШУКРОНАЛИК ВА МЕҲР-ОҚИБАТ АЙЁМИ

— Ассалому алайкум! Мана, Рамазон ойининг охирги даҳасида турибмиз. Бу йилни Рамазони шариф қандай ўтди? Шу ҳақда гапириб берсангиз.

— Бисмиллаҳир Роҳмани Роҳий. Ассалому алайкум ва рахматулоҳи ва баракатуҳу. Аллоҳ таборака ва таолога беҳадад ҳамду санолар, Ҳазрати Пай-

ғамбаримиз Муҳаммад Мустафо соллалоҳу алайхи васалламга беҳисоб салавоту саломлар бўлсин!

Саноқли кунлардан кейин кенг нишонланадиган Ийоду Фитр – Ҳайят байрами билан Ўзбекистон мусулмонлари идораси ва ўзномидан, барча юртошлиларимизни чин кўнгилдан, самимий табриклайман.

2

ЁШЛИК ҲАМ БИР ҚУШ

ёхуд уч китобга бир назар

Айни кунларда кечачётган адабий ҳаётга назар ташласак, янги, шиддатли бир оқим адабиёт майдонига кириб келаётганига гувоҳ бўлмаз. Ёши шоирлар Орифжон Комилов, Жалолиддин Саид ва Фарруҳ Ҳасановнинг ilk тўпламлари бу фикримизга далил бўла олади.

АДАБИЙ ЖАРАЁН

Дастлаб Орифжон Комилов китобининг номи ўзтиборимни тортиди – “Ҳаёт ракси”, терағ поэтик маъно юкига эга бўлган ибора. Шундай номдаги шъёр бормикан, деб тўплам мундарижасига кўз югуртиридиган, шу номдаги шъёр ўйқ экан. Китобни ўкиди жаҳарёнида “Раддия” шъерида ушбу жумлани учратдим:

Дарё соҳилида ўтиридим узок,
Ўйладим минг йиллик ҳаёллар раксан.

Тўлқинлар соҳилини ювомоқда, бирор

Кўринаш кўздаги ҳаёлчан аксим.

Бандни ўқидиму мен кутган нарса чикмагани учун афус чекдим. Энди китобга ном бўлгандибора кирган мисрани кўриб ўтайдик. “Ўйладим минг йиллик ҳаёллар раксан”. “Ўйладим” сўзи беёӯшов-ку, у “минг йиллик ҳаёллар раксан”нинг бутун тароватини ўйқула чиқармоқда-ку. Ҳеч бўлмаса “кузатдим” бўлсин, лекин кўнглім сезиб

турибдик, шу ерда тасвири очиб юборадиган, унга канот бағишлайдиган бир сўз бор, факат уни топмок керак. Шонр гўзлаб образ топган, лекин нозик бир нуктада кокинган.

Хуллас, шу банд башлаб берган шеърни бир неча бор диккат билан, ҳаёлни турли рақсурсларга кўйиб ўқиб чиқдим. Шундай номдаги шъёр бормикан, деб тўплам мундарижасига кўз югуртиридиган, шу номдаги шъёр ўйқ экан. “минг йиллик ҳаёллар раксан” факат ўйлаш мумкинлигини сездим. Ва шеърий тафаккур накадар тансик ва тубсиз бўлишини, у оддий тафаккурдан фарқ килишини, унинг тубига этиш учун ҳаёлнинг минг бир кўчасига кириб чиқиш зарурлигини кильдим. Бинобарин, мантиқ поэтик ҳаёлотни илаш учун ҳам камлик, ҳам ожизлиқ киларкан.

Иккичи бандга ўтамиш:

Кўриммас сочимини ўйнаган еллар,

Кўмлоқда вужудим чўкмокда табиий.

Майсалар сабога узатар кўллар,

Харсанглар ўй суар авлие каби.

5

Инобат НОРМУРОДОВА

ОНАМГА

Озурда жон, қувонгин, онам,
Эшингни очтин елларга.
Келади де, келар де, болам,
Ўзинг яхши кўрган элларга.

Кўзингдаги ёшларни кўйгин,
Кўзёшидан кўймасин бу жон.
Энг аввало, ўзингни сўйгин,
Сен ўзингни асра, онажон!

Тунлар чиқиб осмонларга бок,
Хайратнингдан ховчулча юрак.

ЮЛДУЗЛАР КУШИГИН КУЙЛАР КЕЧАЛАР

Она сенга интизор, мушток,
Кўзлар учун яшашиб керак.
Сўнгра асра хали ушалиб –
Ушалмаган кўп дамларнингин.
Яхши кунлар гулдай тўлашиб,
Ўниб ётар кадамларнингин!..

ОЛМАЗОР

Коронгу дераза ковогин уяр,
Хоргин кўзларимда тўхтаб колар моях.
Сўрамай елкамга бошини кўяр,
Юзимга юзини босар тираймох.
Тилимнинг учуда очилади сўз,
Қоқ иккиси бўлининг кетади кунлар.
Тонг кириб келади уйимга,
Качон –
Лабимда очилиб кетади гуллар!..

Канча бўлди – хатлар ёзмадим,
Аста-аста бўлдим бегона.
Кутганинг гўё сезмадим,
Шахарда мен далли-девона.
Корлар ёғди, ёмғирлар ёғди,
Кунларни учирди еллар.

Бир кун: “Мени уннутдинг!” деб,
Кириб келар кадимги йиллар.

Остонамда туарсан, соғинч
Кўзларнингда югуар, слар.
Мени эса, уннутмаганини,
Учун узр сўрагим келар.

КИШЛОҚ
ОҚШОМЛАРИ

Уфқлар маастона гўшага дўнар,
Субҳидам кўнгилда наволар ўйнар,
Энг сўнгти паришон хаёллар сўнар,
Кишилек оқшомлари, гўзал оқшомлар.

Маржон такқан ховуз жилмаяр сармаст,
Тупрокли кўчаллар тўёклардан масти.
Болишлар бир лахза уйкуга кўнмас,
Кишилек оқшомлари, гўзал оқшомлар.

Эшиги кўёшдан иморатга шай,
Қадрдан остона нарига жилмай.
Энг кичик томгача эгилмагай ха-ай,
Кишилек оқшомлари, гўзал оқшомлар.

Ой якин, ху ана, шод кулаверар,
Юлдузлар кўшиги ёд бўлаверар.
Замин косасига нон тўлаверар,
Кишилек оқшомлари, гўзал оқшомлар.

Бирпас кўзларнингни юмгин, юмакол,
Бирпас кўлларнингни қўйигил кўлимга.
Бугун юрагимга бош кўй бемалол,
Мениман, фақат менман ўнгу сўлингда.

Кишидан чиккан дилим энтикиб кетар,
Шарланг кулогимга урилар минг бор.
Енгигиб ўтолмайман, бас, энди етар,
Кириб келаётган сенмидинг, баҳор!

ҚАДИМГИ ҚЎШИК

Дарё бўйи чиройли,
Кундуз куёш, тун ойли.
Дарёга боролмайман,
Менинг бошгинам бойли.

Бойланган бошим менинг,
Отилган тошим менинг.
Дарё бўлиб оқди-еъ,
Кўзимдан ёшим менинг.

Гоҳи тўладир қалбим,
Дарё бўладир қалбим.
Гоҳи гулдай очилиб,
Гоҳи сўладир қалбим.

Дарёга боролмайман,
Соҳилга кайтолмайман.
Сизни согинганимни,
Хеч кимга айтолмайман.

Бойланган бошим менинг,
Отилган тошим менинг...

ВАҚТ

Соат ўндан ўн лахза ўти,
Ўн бўлакка бўлинди жоним.
Оёғини кўлига олиб,
Чопиб кетди согинган оним.

Кўчаларда санқииди олов,
Тутаб борар бўлинган жоним.
Темир ўйда чўзилиб ётар,
Ўн дақика кечиккан оним.

ТЎРТЛИК

Анхорнинг устидан ўтган туманлар,
Оҳ урап, оҳлари йўлга сигмайди.
Адашган туманлар, йиттан туманлар,
Боғларга бошини кўйиб йиглайди.

Шодикул ҲАМРОЕВ

лак котиб турди, сўнг кутилмаганди, яна жонланиб, уйинг бурчаги томон сузиб борди-да меҳробга сингиб кетди. Мен ваҳм ва хайрат ичди кўзларимни катта-катта очиб тикиларкманнан, халиги сирни нарса сингиб кетгач, меҳроб коп-кора тортиб колганек тулоди.

— Мана энди бемалол ётиб ухлайвер, тўшагинг тоза бўлди, — деди акам ёнгил тортган кўйи ўндан тураркан.

— Ака, — дедим мен ховликкчанча, — авани коп-кора нарса нима эди ўзи?..

Акам уй остановасида туриб, бошини ўгириб караркан:

— У-ми? — деди негадир сирли тарзда кулиб, — унинг исми йўк, исмисиз бир нарса...

Тўғриси, акамнинг гапларидан бирон-бир нарсаннинг алмай олмай хайрат кўркувим багтари орди. Факат акамнинг сокин ва хотиржам тортган кифеши, хатто сирли тарзда бўлса-да, кулиб кўйгани хавотирга тўла кўнглигимга бироз юпанч бериб туради.

Акам эса, мен билан хайр-маззур хам килмай, хатто бирон оғиз сўз хам котмай боя уйга кандай сирли тарзда кириб келган бўлса, худди шундай алфозда бирор аллакаёқкандир гойбанд бўлиди. Назаримда, у атрофни ўраб-чулгаб оғлан гўллини ойнади.

Мен хам негадир бунга хайрон бўлмабман, асина, кўнглигидаги кўркув ва вахима хиёл босилиб, яна тўшагимга чўзилибман, факат акамнинг

ХИКОЯ

уйимда яшай бошласа, ким билади яна қандай гавголарни бошимга солади?

Йўқ, йўқ, хозирок фурсатни бой бермай бирон-бир чорасини ўйлаб тошишим ва бу турки со-вукдан кутилшилик керак. Факат у уйимдан чиқиб кетгач, ўз уйим – ўлан тўшагим деганларидек, тинч ва хотиржам яшайман.

Мен дераздан куйилиб тушаётган тўлин ой нурдан ёршишан тўшагимда тўлғаниб ётганда. Чорасини маҳлукдан кандай халос бўлиш хакида узок ўйлабман, бозовта тортган фикрларим кўхлимининг минг битга кўчашинг кириб чиқибди. Охир-оқибат бу дарду балодан кандай кутулишнинг йўлини топибман: тонг отгач, омбордан ўтқир тигли болтани оламан-да, бу сурбет макон тутган меҳробни кималаб-кималаб чопиб ташлайман. Шундан сўнг унинг ўйимдади чиқиб кетишдан бўлак иложи колмайди.

Ха, бу энг макбул йўл, эхтимол, болтанинг ўт-кири тиги остида киймалини, ундан ном-нишон колмайди. Балки болтанинга сармаб кўтаришган заҳотим у кочиб колишига тушади ва уйимда кайта хеч қочон корасини кўрсатмайди.

Мен кутилмаганди хаёлимда пайдо бўлган бу фикрдан ичи-ичимдан кувониб, хотиржам тортганча, яна уйуга кетибман.

тУШИМДАИ ОЛОВХОН

боя остановасида туриб, айтган сўзлари сира хаёлимдан ўтказса туриб, юрагимдаги кўркув яна ортандек бўлдилини да останова хатлаб, ташкирига чиқишига юрагим белтамай, ортимга ўтирилиб, яна тўшагимга томон юрибман. Аммо хали кадам ташлашга ултурмай туриб, туйкус тўшагимдан кимдир ётгани ва у худди яширишни урингандек, жўнчайшабимни устига тортиб олганга кўзим тушиб, кўркувдан аъзойи таним совуқ тортиб, юрагим тўхтаб колгандек бўлиди, саросима ичиди, шундайдан жонзот нега тўшагимга кириб олди? Ишқилиб, бу бирон-бир ёмғирлар, ноҳушиликнинг аломати эмасми?

Мен беинтих шулар хакида ўйлай бошладим, аммо канчалик тиришиб бу хотирмай барбирир хаёлимда гуконг тортиб айтинаётган бир-бирдан сирли ва жумбокли саволларга тайинли жавоб то-полмай кийналардим.

Бунинг устига акам исмисиз деб атаган авани жонзотим, инс-жиними, ишқилиб нима бўлса-да, тўшагимни тарк эттани билан хали уйдан бутун-лай чиқиб кетмаган, меҳробдан кўним топганди. Ким билади, эхтимол, айни дамда бу турки совуқ меҳробда пусиб ётганини менинг зидман кузатиб тургандир?! Балки у яна иссиқкина тўшагимга кириб олибди.

Мен юрагим бозевота тортганча бўйларни ўтказсан, бунишнайдан асар хам йўк, ўзини хотиржам тутганча жилмайди турарди. Мен унга кўзим тушдио бирдан кўнглигим ўқиб кетибди:

— Ака, — дедим йилагудек овозда, — каранг, тўшагимга кимдир ётиб олиди...

— Хабарин бор, — деди акам тўшагим томон кўз ташларкан, — хозиргина отам уйкудан ўйтотиб, тезроқ бор, уканнинг уйига авани исмисиз кириб олиди, ёрдам бер, деб юборди. Шунинг учун шоп-келайлардим.

Акам бошка гапирмади, у шундай тўшагимда сабрсизлик билан аллакайси дуони тиловат килишади, яхшига овзи топди. Ким билан ўтди, яхшига овзи топди. Ким билан ўтди, яхшига овзи топди.

Аммо уни ўйдан кандай жонзот кириб олибди, яхшига овзи топди.

Ахир, уни кўл билан тутиб бўлмаса, отаган яхши, онанг яхши кабилидаги гап билан тушунтириши ёки уриб-сўзидаги кўйиришиб келишини олди. Кўйиришиб келишини олди, яхшига овзи топди.

Мен юрагим бозевота тортганча бўйларни ўтказсан, бунишнайдан асар хам йўк, ўзини хотиржам тутганча жилмайди турарди. Мен унга кўзим тушдио бирдан кўнглигим ўқиб кетибди:

— Ака, — дедим йилагудек овозда, — каранг, тўшагимга кимдир ётиб олиди...

— Хабарин бор, — деди акам тўшагим томон кўз ташларкан, — хозиргина отам уйкудан ўйтотиб, тезроқ бор, уканнинг уйига авани исмисиз кириб олиди, ёрдам бер, деб юборди. Шунинг учун шоп-келайлардим.

Ахир, уни кўл билан тутиб бўлмаса, отаган яхши, онанг яхши кабилидаги гап билан тушунтириши ёки уриб-сўзидаги кўйиришиб келишини олди. Кўйиришиб келишини олди, яхшига овзи топди.

Мен юрагим бозевота тортганча бўйларни ўтказсан, бунишнайдан асар хам йўк, ўзини хотиржам тутганча жилмайди турарди. Мен унга кўзим тушдио бирдан кўнглигим ўқиб кетибди:

— Ака, — дедим йилагудек овозда, — каранг, тўшагимга кимдир ётиб олиди...

— Хабарин бор, — деди акам тўшагим томон кўз ташларкан, — хозиргина отам уйкудан ўйтотиб, тезроқ бор, уканнинг уйига авани исмисиз кириб олиди, ёрдам бер, деб юборди. Шунинг учун шоп-келайлардим.

Ахир, уни кўл билан тутиб бўлмаса, отаган яхши, онанг яхши кабилидаги гап билан тушунтириши ёки уриб-сўзидаги кўйиришиб келишини олди. Кўйиришиб келишини олди, яхшига овзи топди.

Мен юрагим бозевота тортганча бўйларни ўтказсан, бунишнайдан асар хам йўк, ўзини хотиржам тутганча жилмайди турарди. Мен унга кўзим тушдио бирдан кўнглигим ўқиб кетибди:

— Ака, — дедим йилагудек овозда, — каранг, тўшагимга кимдир ётиб олиди...

— Хабарин бор, — деди акам тўшагим томон кўз ташларкан, — хозиргина отам уйкудан ўйтотиб, тезроқ бор, уканнинг уйига авани исмисиз кириб олиди, ёрдам бер, деб юборди. Шунинг учун шоп-келайлардим.

Ахир, уни кўл билан тутиб бўлмаса, отаган яхши, онанг яхши кабилидаги гап билан тушунтириши ёки уриб-сўзидаги кўйиришиб келишини олди. Кўйиришиб келишини олди, яхшига овзи топди.

Мен юрагим бозевота тортганча бўйларни ўтказсан, бунишнайдан асар хам йўк, ўзини хотиржам тутганча жилмайди турарди. Мен унга кўзим тушдио бирдан кўнглигим ўқиб кетибди:

— Ака, — дедим йилагудек овозда, — каранг, тўшагимга кимдир ётиб олиди...

ЁДНОМА

УНУТИЛМАС УЧРАШУВ

1980 йилнинг бахор ойлари эди. Ўшанда биз Москва давлат университети талабалари сабик пойтахтнинг Шверник кўчасидаги ўн олти катави аспирантлар уйида яшардик. Университетда тахсил олаётган ўзбекистонлик йигит ва кизлар бъзлан йигилиб турадик. Бир куни таникли шоир Абдулла Ориповнинг муҳлислари Азамат исмамили йигит: "Абдулла яна Москвада экан, у билан ёткхонамизда бир учрашув ташкил киласка, нима дейсизлар", деб колди. Бу таклифдан барчамиз мамнун бўлдик, албатта. Чунки кўпчилигимиз Абдулла Ориповнинг муҳлислари, унинг шеърларини ёддан билар, аммо хали у билан ҳамсұхбат бўлмагандик.

РИМДАН НИГОХ

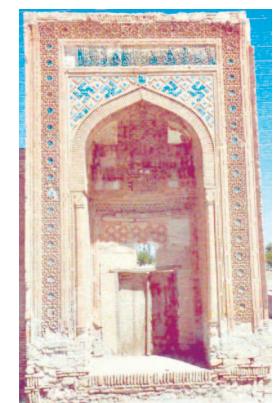
Пойтахтимиздаги Тошкент фотосуратлар уйида Италияning таникли фоторассоми Элизабетта Каталанонинг "Римдан нигох" деб номланган кўргазмаси очиди. Унда муаллифнинг Рим шаҳри маданияти акс этган ўздан зид суратлари намоиш этилмоқда. Фоторассом маданияти соҳасининг вакилларига багишлаган портретларидаги уларнинг ички дунёсини яккот акс эттиришга эришган.

Э.Каталано 1941 йилда Рим шаҳрида туғилган ва умрининг охиригача кадрдан шаҳрида яшаб, ижод килган. Унинг илк дебюти Федерико Феллинининг "Otto e Mezzo" (Саккиз ярим) фильмидаги Анук Еменинг синглиси роли хисобланади. Фильмни тасвирга

олиш жараёндан бўш вактларда Элизабетта отасидан колган эски фотоапарат билан суратга оларди. Кейинчалик Феллинин Элизабеттани фотосуратчи сифатида ўзининг бошка фильмларини тасвирга олишига чакиради. У фотографнинг устахонасида турли ракурсда суратга тушади, сўнгра китобларининг муковалари учун ушбу портретларнинг бир кисмини танлайди. Етимишини ийларда фотограф портрет жанрида кўлумли ижод килиди ва улар орасида ўша даврининг таникли рассомлари Алигерро Бозти, Жозеф Йозеф Бойс, Гилберт, Жордж, Сандро Кия, Эндо Кукки, Франческо Клементе, Яннис Кунеллиснинг ажойиб образларини кўриш мумкин.

Сарвара ҚОСИМОВА

МАДАНИЙ МЕРОСГА МУНОСАБАТ

Маданий меросни араб-авайлаш, тарихий артефакларни келжак авлодга етказиш бўйича юртимизда амалий ишлар олиб борилмоқда. Жумладан, Маданий вазирлиги Бадий экспертиза бошкармаси ва унинг Коракалпогистон Республикаси хамда вилоятлар бўлимлари фаолиятининг хисоботига кўра, 2018 йилда 5418 та, 2019 йилда 4466 та, 2020 йилда 964 та артефакт экспертизадан ўтказилган, уларнинг хорижга олиб чиқиб кетиши олди олинган. Бухоро вилояти Вобкент туманидаги "Чашмаи Аюб" мезморий ёдгорлиги пештоқидан олиб кетилган кошин парчаси ижтимоий тармомларда катта шов-шувга сабоб бўлди. Аслида воеек шундай бўлганда: 2011 йилда "Чашмаи Аюб"да таъмидашча ишлари бошланади, ёз ойида пештоқдан олти кошин парчаси олинади, аммо улардан бири йўқолади. У Буюк Британия

аэропортида мусодара этилиб, Британия музейининг Якин Шарқ бўлумига текшириш учун юборилганида "Чашмаи Аюб" ёдгорлигига онлиги аниқланади. Кошин парчаси 2018 йилда Буюк Британия хукумати томонидан ўзбекистонга кайтарилиди.

Куни кечак Маданий мерос департamentiда "Маданий меросни араб-авайлаш ва контрабандасининг олдини олиши" мавзусида семинар бўлиб ўтди. Тадбирни ўтказишдан мақсад, маданий меросни араб-авайлаш, тарихий артефакларнинг хорижга ноконуний олиб кетилишининг олдини олишидир.

Тадбирда Маданий вазирни ўрнибосари, Маданий мерос департamenti бошлиги Камола Оқилова, Буюк Британия музейининг Якин Шарқ бўлуми куратори, доктор Сент Жон Симпсон, профессор Жеймс Аллан, доктор Ричард Пиран Макклари, доктор Андрей Омелченко ва оммавий ахбордан воситаляри ходимларни катнашди. Экспертлар журналист ва блогерлар кизиқтирган саволларга жавоб бердиши.

Нигора УМАРОВА,
Маданий мерос департamenti
матбуот хизмати раҳбари

АДАШТАН "ИТ"МИ
Ё "КИМСА"?

ЛУҚМА

Сўз санъатида ит тимсоли ошиклик, вафодорлик сингари аньянавий образлар синслигаси кириши яхши маълум. Шарқ шоирлари ошикнинг ўз мавзусига содиклиги бемисал садоқатини, хатто ёрининг итига хам чекиз илтифот кўрсатишни фоъзизларни услубда тасвирлаганлар. Масалан, Хоразмий ўз "Мухаббатнома"-сида шундай дейди:

Агар ҳар бир тукимда бўлса юз жон,
Кўлумран кўйин итларига курбон.

Табиийки, ошикнинг ўз севилиси итига кўрсатган илтифоти, мазшукга бўлган адосиз садоқатнинг ўзига хос рамзий белиси сифатида ўқишида хеч кандай ётириз ўйготмагни. Чунонча, XIX аср иккичи ярми йўқон адалай мухитининг йирик сиймоси Зокиржон Фуркат ижодида хам:

Фигонким, гардиши даврон айрди шоҳсуворимдан,
Гамим кўй, яй кўйун, сен бехафзан оху зоримдан –
матъялни машҳур газал бор. Газал интиҳосида шоир ўзининг муҳожириларига руҳи кечималарини ёрқинрок ва таъсириларико ифодалаш максадида "Адашган ит каби" Фуркат каён боргум билолмасман" деб фаред чекади. Шонр "адашган ит" тимсоли оркали она Ватандан узокда, юртлошларидан, дўсту акраболаридан айро ташундаги шахсий изтиробларини маҳорат билан акс эттирган. Аммо бизнинг аксарият замондosh хонандада ва хоғизларимиз негадир мазкур мисрадаги "ит каби" би-

саракмасини "кимсадек" деб жузъий таҳрир билан кўйлади.

Унутмаслик лозимки, "адашган ит" образи моҳиятан шоир ижодининг етакчи мавзуларидан бирни – хижрон мотивлари билан боғланниб, ўйгунлашиб кетган. Мисра моҳиятни тўлалигича идорек этмоқ учун муаллиф хаётининг сўнгти йилларни билан танишиш, боз устига, ит образининг бадий адабиётдаги вазифасидан хам ҳабардор бўлиш лозим.

Таъкидлаш керакки, Фуркатнинг ўзини адашган итга менгзаш ўқувчи руҳиятида бадонин кайфийт пайдо кимайди. Аксинча, ошикнинг чексин вафо-садоқатини англатиб, эл-кортига муҳаббати баланд шоирнинг шаънини янада юксакларга кўтарида. Хуласа, "адашган ит каби" деганду Фуркат зинҳор-базинҳор ададимаган. Аксинча, "ит"ни "кимса" деб "тузаттаглар" катит аздашган.

Зуқов санъаткорларимиз билмайдиларки, ўзбошимчалик билан бетакор ташбеҳга ўзгартишни кирифт, газалнинг ғояти нафис бадиинига путур етказганлар. Шундай экан, ашулани рисоладигидек айтган ўзбекистон халк хоғизи Ўлмас Санджоновдан бошқа ижроҷилар хам ибрат олса яхши бўларди.

Абдурахмон ПИРИМҖУЛОВ,
филология фанлари номзоди

ЖАМОНАВИЧ ЁЛГАФЛАРЧА

Биламизки, уруш – ёвузлик. Тўғри, бальзан жанг кишилги маъжбур бўламиз. Лекин, барбири, уруш – ёвузлик, фақат муноғиқи кишиларгина бу ҳақда бошқача фикрда бўлиши мумкин. Бироқ уруш ҳақида ҳаққоний ёзиш жуда кийин.

**

Урушининг олдини олиб бўйладими, тамом, энди фақат битта имконият қолади, у хам бўлса – Галаба.

Эрнест ХЕМИНГУЭЙ

Таваллуд кунлар

Хайдарали Қосимов – 7 май (1958) – Алишер Навоий номидаги давлат академик катта театри режиссёри, ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданиннин ходими.

Элеонора Дмитриева – 8 май – ўзбекистонда давлат академик рус драма театри актёри. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист.

Аида Абдуллаева – 8 май – Алишер Навоий номидаги давлат академик катта театри дирижёри, Коракалпогистон Республикаси санъат артисти.

Фахридин Содиков – 13 май (1914-1977) – композитор, ўзбекистон Республикаси санъат артисти.

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент - 100083, Матбуотчилик кўчаси, 32
Электрон почта манзили: uzas.gzt@mail.ru

Муассис:
ЎЗБЕКИСТОН
ҶУЗВИЧЛАР УЮШМАСИ

Ҳамқоримиз:
juzzo
akfa

Муассис:
ЎЗБЕКИСТОН
ҶУЗВИЧЛАР УЮШМАСИ

Бош
муҳаррир
Салим
АШУРОВ

Таҳририятга келган кўлъёзмалар таҳтид этилмайди ва муаллифларга
қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланни мумкин.

Маскул хотиб: Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи мухаррир: Абдулмажид АЗИМОВ
Сахифалович: Зафар РУЗИЕВ
Газета 2014 йил 26 ноябрда ўзбекистон Республикаси
Президенти Администрацияси хуруридан Ахборот ва оммавий
коммуникациялар агентлигидан томонидан
0283 раками билан рўйхатга олинган.
Адади - 2858. Буюртма Г - 544.
Хажни - 3 босма табоб, А-2.
Нашир кўрсаткини - 222.
Ташкилотлар учун - 223. 1 2 3 4 5 6

ЖУМА КУНЛАРИ
ЧИҚАДИ
Сотудва нархи эркин.

Баҳром ҒОЙИБ
ИШКИННИЙ ҚАЛБИМДА СОЛАМАН

Аёзли кун аёзласа,
Шунда фикринг саёзласа,
Дилозор-да дил созласа,
Сен суйиб кучсанг-чи, ёрижон!

ШОИР ҚИСМАТИ

Элга маълум кили юрга келганим,
Гарни кучқо очиб кутиб олмас ким.
Хисоб берай қайда шунча елганим,
Қайда овоз солдим, қайда колдим жим.

Халқимнинг дардини айтиш хизматим,
Бахтини бийлаган баҳтиёр бошга.
Дард чекиб ўтмоқдир шоир қисмати,
Халқининг баҳтини кўтариб бошга...

* * *

Коратовнинг кори яхши,
Ғарібларнинг зори яхши,
Ошикларнинг ёрия яхши,
Яна қандай, нималар яхши?

Нойбларнинг кори яхши,
Туяларнинг нори яхши,
Бакироннинг бори яхши,
Яна қандай, нималар яхши?!

КАРНОҚЛИК...

Суннат тўйда суюнчига
той килади карнок*лик,
Тўй болани бир кундақ
бой килади карноклик.

Боғ этагин кетмоналаб-а
сой килади карноклик,
Хар ўғилга алоҳида
жой килади карноклик.

Ғашига тегмагил кадрдан,
ёқтирипаса агар,
Оғайнижон, ахволингни
вой килади карноклик.

Карноклик хам аслида ўзбакда,
чапани халк,
Кўз ёшингни бир чашма,
сой килади карноклик.

Рисоладаги бир чойхона йўқ
Карнокда хануз,
Кун-кунора иккавора
чой килади карноклик.

Улфат бўлсанг карнокликка
сан хаёта бир бора,
Оғзи-бурнинг тўлдирилар
мой килади карноклик.

Карнок* – қишилоқ номи

Эълон

"Respublika mulk markazi" МЧЖ бошланғич баҳоси
босқичма-босқич ошиб бориш тартибида ўтказиладиган
очиқ аукцион савдосига тақлиф этади!

Аукцион савдосига "Махсусоткранс" МЧЖ нинг 2021 йил 5 майдаги 238-сонли буюртмомасига асосан, Тошкент вилояти, Ангрен шаҳар, Илак йўли кўчаси 1-йй манзилида сакланадиган куйидаги автотранспортлар кўйилмоқда: 1) "Нексия" русумли 2010 йилда ишлаб чиқарилган, давлат